

UNDERSLÄKTE *Sphagnum* subg. *Acutifolia*

DIVISION Bryophyta
UNDERDIVISION Sphagnophytina
KLASS Sphagnopsida
ORDNING Sphagnales
FAMILJ Sphagnaceae
SLÄKTE *Sphagnum*
UNDERSLÄKTE

Undersläktet består mestadels av arter som växer i tuvor. Många av arterna har röda färginslag och kan ibland bli helt röda.

Grenbladens klorofyllceller är hos de flesta arterna i tvärsnitt triangulära med den breda sidan mot bladets konkav sida.

NAMNGIVNING *Sphagnum* subg. *Acutifolia* (Russow) A.J.Shaw (2010). Originalbeskrivning: *Sphagnum* subsect. *Acutifolia* Russow (1865).

LITTERATUR Daniels & Eddy (1990), Cronberg (1993), Cronberg & Natcheva (2002), Flatberg (1994, 2013), Flatberg & Thinggaard (2003), Flatberg m.fl. (2006), Hodgetts (2015), Högström (1999), Laine m.fl. (2018), Michaelis (2011), Mårtensson (1956), Pinheiro Da Costa (2017), Shaw m.fl. (2005), Sundberg m.fl. (2006).

Vissa av arterna kan bli röda och flera av dem växer ofta i tuvor.

FOTO: A NEUMANN / BIOPIX

Skotten är hos flertalet arter klena (<1 cm breda) till medelgrova (<2 cm), sällsynt grova (>2 cm). Som utfärgade är de gröna med rött inslag eller helt röda, men några arter är bruna. Huvudet är sett från sidan platt till tydligt välvt och sett ovanifrån utan eller med otydlig till tydlig toppknopp. Stammen är ljus till mörk (grön, röd, brun) och ofta seg. Stambarken består av en hyalodermis av två till fyra cellager. Stambladen är små till stora (0,6–2 mm långa), triangulära, rektangulära, tunglika eller spatellika (bredest ovan mitten) och hos de flesta arterna mestadels uppåttstående. Stambladens bård är hos de flesta arterna tydlig och bred i den basala delen av bladet.

Grenarnas bark är inte fibrillös, och den har retortceller. Grenbladen är ovala, något kupade med smalt (brett hos några få) avhuggen spets och sitter hos flera arter i tydliga rader. Grenbladens klorofyllceller har i tvärsnitt formen av en oval eller en triangel som vanligen är bredest mot bladets konkavsida. Hos arterna som inte ingår i sektion *Acutifolia*, t.ex. spärrvitmossa *Sphagnum squarrosum* och knoppvitmossa *S. teres*, är klorofyllcellerna bredest mot konvexsida.

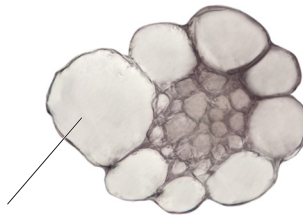
Skotten är skildkönade eller samkönade och kapslar ovanliga till vanliga. Samkönade skott är mer eller mindre vanligt förekommande hos spärrvitmossa *S. squarrosum*, bollvitmossa *S. wulfianum*, hedvitmossa *S. molle*, fransvitmossa *S. fimbriatum*, röd glansvitmossa

S. subnitens, brun glansvitmossa *S. subfulvum*, kantvitmossa *S. quinquefarium* och tallvitmossa *S. capillifolium*.

I undersläktet ingår sektionerna *Polyclada* (*Sphagnum wulfianum*), *Insulosa* (*S. aongstroemii*), *Squarrosa* (*S. squarrosum*, *S. teres*, *S. tundrae*, *S. mirum*) och *Acutifolia* (övriga arter). Resultaten i Shaw m.fl. (2016) pekar på att arterna i sektion *Squarrosa* hör hemma i sektion *Acutifolia*. I enlighet med Laine m.fl. (2018) behålls här ändå sektion *Squarrosa*.

De röda arterna är lätta att få syn på men är svåra att särskilja. Orsaken till detta är, förutom ståndortsvariationer, att det förekommer en del hybridisering i gruppen (Cronberg & Natcheva 2002).

Arterna liknar mest de i undersläkte *Cuspidata* och i någon mån undersläkte *Subsecunda*. Inga arter i undersläkte *Cuspidata* blir helt röda, såsom många arter kan bli i undersläkte *Acutifolia*. Dessutom växer

Grenens bark har retortceller. Tvärsnitt av gren hos tallvitmossa *Sphagnum capillifolium*.

Grenblad, celler i tvärsnitt med bladets konvexsida nedåt. Cellhålligheten hos klorofyllcellerna, mellan de stora hyalincellerna, har oftast formen av en triangel med basen på konkavsidan (överst tallvitmossa *Sphagnum capillifolium*) men hos några arter har de formen av en oval (nederst blek vitmossa *S. aongstroemii*).

Stammens bark består vanligen av två till fyra lager av tunnväggiga celler (hyalodermis). Stamtvärsnitt av tallvitmossa *Sphagnum capillifolium*.

Stambladen är oftast uppåttstående eller utstående. Tallvitmossa *Sphagnum capillifolium*.

Sektion *Polyclada* utgörs av endast en art, bollvitmossa *Sphagnum wulfianum*.
FOTO: CHRISTOPHER REISBORG

Sektion *Insulosa* utgörs av den enda arten blek vitmossa *S. aongstroemii*.
FOTO: CHRISTOPHER REISBORG

Sektion *Squarrosa* består av fyra arter, varav spärrvitmossa *Sphagnum squarrosum* (bilden) och knoppvitmossa *S. teres* förekommer i Sverige.
FOTO: CHRISTOPHER REISBORG

Sektion *Acutifolia* inrymmer flertalet av undersläktets arter. På bilden purpurvitmossa *S. warnstorffii*.
FOTO: CHRISTOPHER REISBORG

arter i undersläkte *Cuspidata* ofta blötare, och grenbladens klorofyllceller har i tvärsnitt en annan form. Nästan inga arter är orangefärgade i undersläkte *Acutifolia*, såsom många arter i undersläkte *Subsecunda* kan bli.

De flesta arterna är relativt väl spridda i Norden. Några arter är dock vanligare västerut, såsom spatelvitmossa *Sphagnum angermanicum*, hedvitmossa *S. molle*, mörk rostvitmossa *S. beothuk* och två arter som ännu inte är hittade i Sverige. En av dessa är lidvitmossa *S. rubiginosum* som växer i skogsslutningar med hög luftfuktighet i Norge och är funnen mycket nära svenska gränsen. Den är lik en brunaktig granvitmossa *S. girgensohnii* men har oftast tre utstående grenar och ofta kapslar. Den andra är sylfidvitmossa *S. venustum* som nyligen uppmärksammades på en lokal i Trøndelag i Norge. Den verkar ofta växa med bara enstaka skott. Den kan likna de mer välspredda arterna rostvitmossa *S. fuscum* eller rubinvitmossa *S. rubellum* men har ofta stamblad med en spetsig udd, ljus stam (inte brun eller röd) och spädare skott som ofta är melerade med ljusbruna, rosa och gulgröna färger.

Ytterligare några arter har en arktisk utbredning och hittas närmast på Svalbard och/eller i norra Ryssland. Tundravitmossa *Sphagnum tundrae* förekommer på uppfrysningssmark i arktiska områden och är en grön till gulgrön art med tydlig toppknopp som kan förväxlas med knoppvitmossa *S. teres*. Toppknoppen omges dock av plattade grenar och inte rundade hos *S. tundrae* och grenbladen har en bred avhuggen spets som är tydligt tandad istället för smal och bara med någon enstaka tand. Den ofta gulgröna arten *S. mirum* är närmast hittad på den ryska tundran och liknar *S. teres* och *S. tundrae* men har klorofyllceller som i tvärsnitt är bredast på mitten och inneslutna, och hänggrenar som oftast är tydligt längre än de utstående grenarna. Isvitmossa *S. concinnum* är lik en brunaktig fransvitmossa *S. fimbriatum* men har mindre framträdande toppknopp och smalare, inte lika brett uppfransade stamblad. Stambladen är dock mer uppfransade än de hos granvitmossa *S. girgensohnii*. Polarvitmossa *S. arcticum* är funnen på Svalbard och frostvitmossa *S. olafii* på Svalbard och ryska tundran. *Sphagnum tescorum* är funnen i Ryssland.

Arterna bildar ofta tuvor på mossar till rikkärr och i sumpskog.

Den övre bilden visar sylfidvitmossa *Sphagnum venustum* (mindre, mörkare skott t.v.) bland skott av spatelvitmossa *S. angermanicum* (större, ljusare skott t.h.). Bilden till höger visar lidvitmossa *S. rubiginosum*, en art som ännu inte är funnen i Sverige men som finns på ett flertal lokaler i Norge varav många inte långt från gränsen till Sverige. Lidvitmossa är en av de arter som ibland har tvåkönade skott, och kapslar kan då finnas i stor mängd.

FOTO: KJELL IVAR FLATBERG

